

EEN GEZONDE SCHOOL VOOR ÁLLE LEERLINGEN

Ouderbetrokkenheid lastig punt

PETER HILZ/HH

De meeste kinderen in Nederland groeien gezond op. Maar een groeiend aantal jongeren vertoont ongezond gedrag.

De Gezonde School Methodiek wil hieraan een halt toeroepen. Groot pluspunt: de methodiek is geschikt voor álle leerlingen ongeacht etniciteit of religie.

MURIEL WELTENS, BRENDA VAN DER MEER

Veel jongeren bewegen onvoldoende, eten ongezond en poetsen hun tanden maar mondjesmaat. Ze gaan (weer) roken, vrijen onveilig en drinken te veel alcohol. Op de meeste scholen komt bovendien pestgedrag voor, al dan niet via nieuwe media. Ondanks alle inspanningen van de afgelopen decennia blijkt risi-

cogedrag nauwelijks uit te bannen. Al sinds vele jaren beschouwen gezondheidsorganisaties scholen als een geschikte setting om de jeugd te bereiken met preventieve activiteiten. Aandacht voor gezondheid is onlosmakelijk verbonden aan de primaire taak van de school. Kinderen en jongeren die zich prettig voelen in een gezonde omgeving, leren en werken be-

▲ **De meeste kinderen in Nederland bewegen genoeg.**

ter. Ook de leerkrachten op school waarderen een gezonde en plezierige werkomgeving. Scholen kunnen inmiddels kiezen uit vele lespakketten en projecten. Dit grote aanbod heeft geleid tot ad hoc werken aan bepaalde thema's, zoals gezonde ►

FOTO: JOOST VAN DEN BROEK / HH

FOTO: CYNTHIA BOLL / HH

▲ **Boven:** De Gezonde School is geschikt voor alle leerlingen en kan op alle scholen resultaten opleveren. **Onder:** Sport, spel en bewegen is een van de centrale thema's.

► voeding of gezonde leefstijl, maar niet tot een samenhangende aanpak.

GEZONDE SCHOOL METHODE

Om scholen beter te ondersteunen bij het ontwikkelen van gezondheidsactiviteiten, is een aantal GGD'en in Nederland begonnen met de implementatie van de Gezonde School Methode. Zo bieden onder andere de GGD Zuid-Limburg, de GGD Hart voor Brabant en de GGD Rotterdam-Rijnmond scholen in hun regio een intensieve ondersteuning aan, waarbij de vraag van de school centraal staat (zie kader).

Daarnaast is in opdracht van het ministerie van vws in juni 2007 het Centrum voor Gezond Leven (CGL) opgericht. Het CGL is een samenwerkingsverband tussen het RIVM, de landelijke gezondheidsorga-

nisaties en de GGD'en. Het Centrum voor Gezond Leven heeft tot taak vraag en aanbod op elkaar af te stemmen en samenhang aan te brengen. De coördinatie en landelijke doorontwikkeling van de Gezonde School Methode vindt dan ook plaats door het CGL.

De GGD Rotterdam-Rijnmond is als één van de eerste GGD'en in Nederland begonnen aan de doorontwikkeling van de Gezonde School Methode. De methodiek van de Gezonde School Rijnmond (GSR) is een variant op de landelijke Gezonde School Methode. De GSR volgt de landelijke methode in het werken met scholen, maar heeft daar een aantal eigen criteria aan toegevoegd. Afstemming op de vragen en behoeften van de school staat daarbij centraal. De officiële start van de GSR vond plaats in januari 2008. Inmiddels

heeft de methode een vaste plek veroverd in de dienstverlening aan scholen. Zo maken de preventie-interventiemedewerkers van de GGD gebruik van de Gezonde School werkwijze in alle gesprekken met scholen. De medewerkers zijn daardoor goed in staat de ware behoefte van de school boven tafel te krijgen. Waren zij voorheen gewend om de school te benaderen met een groot scala aan interventies, nu bieden zij ondersteuning en advisering, afgestemd op de vraag van de school.

De methode blijkt toepasbaar voor alle scholen, dus zowel voor basisscholen als voor het voortgezet onderwijs, ongeacht het type onderwijs. Veel basisscholen en scholen voor het voortgezet onderwijs in de regio Rotterdam zijn tegenwoordig gezond bezig. Zij besteden in hun lesprogramma's structureel aandacht aan the-

CRITERIA GEZONDE SCHOOL RIJNMOND

I1 Structurele en systematische aandacht voor gezondheid volgens een vastgesteld plan van aanpak dat tenminste drie schooljaren omvat.

I2 Doorlopen van de zes stappen van de Gezonde School Methode:
bepaling zorgbehoefte, bepaling prioriteiten, bepaling activiteiten, opstellen gezondheidsplan, uitvoeren gezondheidsplan en evaluatie en opname in beleid.

I3 Benadering van gezondheid op school vanuit acht invalshoeken:
gezond en veilig schoolklimaat, psychologische en sociaal-emotionele ondersteuning en begeleiding, zorgaanbod, voedingsbeleid, sport en bewegen, gezondheidseducatie, gezondheidsbevordering op de werkplek en ouder- en buurtparticipatie.

I4 Minimaal één prioriteit kiezen uit de volgende vijf thema's: voeding en beweging, genotmiddelen, psychisch welbevinden, relaties en seksualiteit of hygiëne.

I5 Installatie van een werkgroep Gezonde School, waarin verschillende geledingen van de school vertegenwoordigd zijn zoals: directie, leerlingenzorg, docenten en ouders. Een medewerker van de school is contactpersoon Gezonde School en coördineert en rapporteert de voortgang van de activiteiten. Tevens is deze contactpersoon het vaste aanspreekpunt voor de GGD.

Meer informatie over de Gezonde School Rijnmond:
www.ggd.rotterdam.nl

Scholen met een innovatief schoolhoofd kiezen eerder voor de Gezonde School Methode

In Rotterdam hebben veel scholen ouderkamers, waar ouders kennismaken met elkaar en de school

ma's als gezonde voeding, sport, spel en het gebruik van genotmiddelen. Thema's die zij zélf hebben gekozen en die aansluiten bij de leerlingen, ouders en werknemers van hun school.

OUDERKAMERS

Ouderbetrokkenheid is meestal een lastig punt, ongeacht de samenstelling van de populatie van de school. Participatie blijft vaak beperkt tot ouders uit de ouderraad. Het betrekken van andere ouders verloopt moeizaam. Ouderkamers kunnen uitkomst bieden. In Rotterdam hebben veel scholen voor het basisonderwijs een ouderkamer. Dit is een ontmoetingsplek voor ouders, waar zij op een informele manier kennis kunnen maken met elkaar, de school en de thema's die de school belangrijk vindt. Daar kunnen ouders informatie krijgen over onderwijs en opvoeding, maar ook over activiteiten op het gebied van opvoedingsondersteuning (zoals 'Opvoeden zo!'), taallessen of cursussen. De ouderkamer wordt begeleid door een speciaal daarvoor opgeleide ouderconsulent, meestal iemand met eenzelfde achtergrond als de ouders. De door de school gekozen gezondheidsthema's kunnen gemakkelijk in de agenda van de ouderkamer worden opgenomen. Zo betreft men ouders direct bij de gezondheidsonderwerpen waar hun kinderen op school over leren. Op de scholen die geen ouderkamer hebben, kan het contact met ouders plaatsvinden via activiteiten rondom een specifiek gezondheidsthema. Ook kunnen ouders uit de ouderraad of de medezeggenschapsraad zitting nemen in de Werkgroep Gezonde School, die zich bezighoudt met de organisatie van de gezondheidsthema's gedurende het schooljaar.

TEVREDENHEID HOOG

Om te onderzoeken of het werken met de Gezonde School Rijnmond-methode in Rotterdam naar wens verloopt, is van januari tot en met juni 2009 bij de GGD Rotterdam-Rijnmond een procesevaluatie uitgevoerd. Uit het onderzoek kwam naar voren dat met name het principe van integrale en duurzame aanpak op waardering kon rekenen. Voorts bleken scholen met een innovatief schoolhoofd eerder voor de GSR te kiezen, ook hielp het wanneer scholen al veel met gezondheid bezig waren. Als belangrijkste pluspunten van de methode werden genoemd: de aanpasbaarheid en het advies op maat. Ook de zicht-

baarheid van resultaten, steun van de GGD en profilering achtte men belangrijk.

Als bemoeilijkend voor het werken met GSR noemde men: geringe ouderbetrokkenheid, te weinig betrokkenheid van het schoolteam en het terugvallen van scholen in ad hoc-gewoonten van gezondheidsbevordering. Bevorderend daarentegen bleken goede communicatie met en in de school en enthousiasme van het team. Scholen die niet met de methode werkten, gaven aan andere prioriteiten te hebben of kregen te weinig steun van het complete schoolteam.

Tot nu toe is de tevredenheid over het werken met de Gezonde School op de Rotterdamse scholen hoog. Het schoolcijfer voor gezondheidsbevordering vóór de GSR was gemiddeld een 6,4, terwijl gezondheidsbevordering mét de GSR een significant hogere 7,8 behaalde.

VOOR ALLE LEERLINGEN

In het onderzoek is niet specifiek gekeken naar de achtergrond van de leerlingen. Uit de vragenlijsten en interviews kwam de achtergrond van de schoolpopulatie echter niet naar voren als een hinderende of juist bevorderende factor voor de Gezonde School. Ook in het literatuuronderzoek voorafgaand aan het onderzoek is niet gebleken dat de methode niet toepasbaar zou zijn op scholen met leerlingen met verschillende etniciteit of religie. In de praktijk blijkt dat allerlei scholen met de Gezonde School Methodiek werken en dat de achtergrond van de leerlingen hierbij geen rol speelt. Daarom gaan we er

vooral nog vanuit dat de Gezonde School voor alle leerlingen geschikt is en op alle scholen resultaten kan opleveren.

Inmiddels staat de teller op meer dan zestig gezonde basis- en voortgezet onderwijs scholen in Rotterdam en regio. Zo kreeg het Grafisch Lyceum Rotterdam in november 2009 het vignet Gezonde School uitgereikt. Vanaf die dag is de school van start gegaan om via een themadag de eerste prioriteit te agenderen: relaties en seks. Leerlingen konden allerlei workshops volgen en 's avonds was er een ouderavond. Ook hield de school een graffitiwedstrijd en is het beste graffitikunstwerk opgehangen aan de gevel.

rk basisschool De Regenboog is de eerste Gezonde School in IJsselmonde. De vignetuitreiking werd hier omlijst door de opening van de Boekenweek 2009 met het toepasselijke thema: 'Aan tafel; eten en snoepen in kinderboeken'. In oktober van datzelfde jaar ontving ook het Dalton Lyceum Barendrecht het vignet tijdens de jaarlijkse ledenvergadering. Deze school is de eerste van vier voortgezet onderwijs scholen in Barendrecht die zich Gezonde School mag noemen. In Schiedam ging deze eer naar obs De Singel. Tijdens een feestelijke rondgang langs alle vier de locaties overhandigde de interventiedeskundige het vignet, bijgestaan door twee leraren verkleed als aardbei en peen. Maar pas nadat de leerlingen het speciaal geschreven gezondheidslied met verve gezongen hadden.

Drs. Muriel Weltens is preventie-interventiedeskundige van het team Gezonde School bij de GGD Rotterdam-Rijnmond. Co-auteur Brenda van der Meer is gezondheidswetenschapper, MSc/Master of Health Sciences.

PHAROS EN DE GEZONDE SCHOOL

Pharos participeert in de werkgroep Gezonde School van het CGL. Daarin wil zij met name stimuleren dat ook de migranten- en asielzoekersjeugd baat heeft bij de Gezonde School Methode en dat het aanbod geschikt is voor deze groepen. Pharos ontwikkelt zelf eveneens programma's voor scholen. Op dit moment onderzoekt Pharos de haalbaarheid van een programma gezonde voeding voor asielzoekersleerlingen. Eerder zijn er programma's ontwikkeld gericht op het verminderen van sociaalemotionele problemen en het bevorderen van burgerschap. Meer informatie over deze of andere Pharos schoolprogramma's: www.pharos.nl.

